

Külföldön tanuló magyar diákok jellemzői

Napjainkban egyre gyakoribbá válik a diákok körében a külföldi oktatási intézményekben történő tanulmányok folytatása. A külföldi tanulásnak különös jelentőséget adott hazánk tavalyi Európai Unió csatlakozása is, mellyel nemcsak gazdasági, politikai értelemben csatlakozott az Európai Unióhoz, hanem az oktatás területén is. Az EU csatlakozással a magyar diákok előtt megnyílt a lehetőség, hogy bármelyik Európai Unió tagországban szabadon tanulhassanak. Az Unió kifejezett politikai célja az egységes Európai Felsőoktatási Térség kialakítása, amelynek az alapjait a Bolognai-nyilatkozat adja. A Bologna-folyamat elsődleges céljai közé tartozik a hallgatói mobilitás elősegítése, mivel csak ez által jöhet létre az egységes Európai Felsőoktatási Térség. Ezt a célt segíti ECTS az európai kredit-átszámítási rendszer bevezetése, a két-szintű lineáris felsőoktatás kialakítása is. Az Unió célja ezzel az, hogy növelje a tagországok lakosainak mobilitását, ezáltal a gazdasági fejlődés fenntarthatóságát.

A külföldön tanulás egyéni szinten hazatérésüket követően előnyökhöz juttatja a külföldi képzésben résztvevőket. Az előnyök közül talán a legfontosabb az idegen nyelv magas fokú elsajátítása, emellett nagyon fontos a más kultúrák megismerése, amely nyitottabbá teszi a kint tanulókat. Egy külföldön eltöltött év, félév nagy mértékben hozzájárul a hallgatók önállóságának, kreativitásának fejlődéséhez is. A külföldi tanulás többféle módon is megoldható. A legegyszerűbb eset, amikor a szülők külföldön vállalnak munkát és a gyermekeiket is magukkal viszik. Léteznek olyan kétoldalú megállapodások, amelyek bizonyos időre cserekapcsolatként küldik a diákokat egymás intézményébe tanulni. Erre példa lehet a szegedi Deák Ferenc Kéttannyelvű Gimnázium, mely testvér-intézményi kapcsolatot tart fent egy bostoni középiskolával. Minden évben 3–4 magyar diák megy ki Bostonba és ugyanennyi diák érkezik onnan Szegedre.

Ezenkívül vannak államilag támogatott ösztöndíjak is. A Magyar Ösztöndíj Bizottságot a Magyar Kormány hozta létre 1991-ben. Olyan külföldi tanulmányokat támogat, amelyeket államközi szerződések határoznak meg. Az egyik legnépszerűbb külföldi tanulási lehetőség az Európai Unió Erasmus programja, amely 3–12 hónapra ad támogatást, nappali tagozatos alap, posztgraduális és PhD képzésre. A programban azok az intézmények vehetnek részt, amelyek tagjai a Socrates-programnak. A hallgatókat a küldő intézmény választja ki. Fontos különbség a többi ösztöndíjhoz képest, hogy nem fedezi a tanulmányok teljes költségét, csak támogatást nyújt. A hallgatónak magának kell gondoskodnia szállásról és étkezésről is. A külföldön tanulás módja lehet, még amikor a fogadó állam külügyminisztériuma vagy valamilyen szervezete ír ki pályázatot. Erre példa az Alliance Francaise működése. Magánalapítványok és egyházi intézmények is támogathatnak külföldi tanulmányokat. Azt vizsgálom, hogy a külföldön tanult magyar diákok milyen szocio-demográfiai háttérrel rendelkeznek. Vizsgálom azt is, hogy milyen eltérés található a külföldön tanulmányokat folytató diákok és azok között, akik csak itthon végeztek tanulmányaikat.

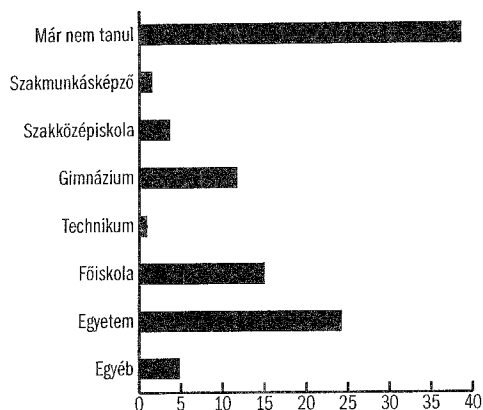
Elemzésemet az Ifjúság 2004. vizsgálat alapján végzem. Az adatfelvétel 2004 októberében történt 8000 fős országos reprezentatív minta alapján. A kutatás a 15–29 éves korosztályt vizsgálta. A mintából 335 ember tanult külföldön, amely a teljes minta 4,2 százalékát jelenti. Ezek alapján megállapítható, hogy meglehetősen alacsony azoknak az aránya, akik külföldön folytattak tanulmányokat. Az a tény, hogy a kérdezettek 16,6 százaléka válaszolta: tervezi a külföldön tanulást, jelzi az erre irányuló társadalmi igényt.

Iskolatípus szerinti különbségek

Az első kérdés, hogy a külföldön tanult diákok milyen típusú iskolai képzésben vettek részt, felsőfokú vagy középfokú tanulmányokat folytattak. A kutatás nem terjedt ki arra a kérdésre, hogy középfokú vagy felsőfokú képzésben vettek részt a diákok külföldön, de az 1. grafikon adataiból, – amely a külföldön tanult diákok jelenlegi tevékenységének megoszlását mutatja – következtetni lehet az iskolatípusra.

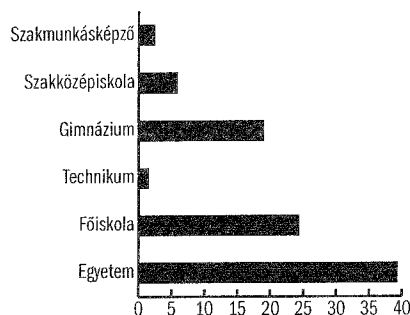
1. ábra: Külföldön tanult, jelenlegi tevékenysége szerint

Az adatokból látható, hogy 38,5 százalékuk már nem tanul, hanem dolgozik. Legnagyobb arányban az egyetemi képzésben részesülők tanulnak külföldön.

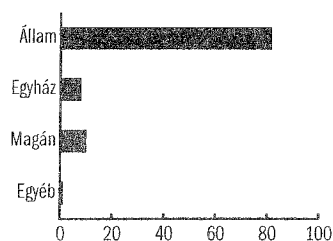
A 2. grafikon azok megoszlását mutatja iskolatípus szerint, akik jelenleg is tanulmányokat folytatnak.

2. ábra: Külföldön tanulók megoszlása iskolatípus szerint

Nagy különbség van a közép- és felsőfokú oktatásban résztvevők között. A legnagyobb arányban az egyetemeken tanulók folytatnak tanulmányokat határainkon túl (40 százalék). Továbbá a felmérésben szereplő egyetemisták 16,2 százaléka tanult külföldön. Ez az arány a főiskolásoknál sokkal alacsonyabb. Ugyanilyen egyenlőtlenséget tapasztalunk a középfokú oktatás területén is. A gimnazistáknak háromszor akkora esélye van külföldre jutni, mint a szakközépiskolák tanulóinak. Az iskola fenntartója alapján a következő megoszlást találjuk.

3. ábra: Külföldön tanulók megoszlása fenntartó szerint

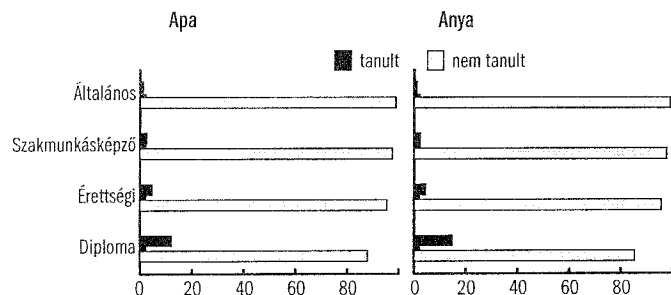

Az nem meglepő, hogy a külföldön tanult diákok 81 százaléka állami-fenntartású oktatási intézménybe járt, mivel ezek abszolút túlsúlyban vannak a magyar oktatási rendszerben. Azonban az látható, hogy az egyházi-fenntartású iskolákban a legmagasabb azoknak az aránya, akik külföldön tanultak, ezt követik az alapítványi vagy magániskolák, utolsó helyen állnak az állami-fenntartású iskolák. E szerint az egyházi kézben lévő iskolák tanulójának majdnem négyszeres az esélyük az állami-fenntartású iskolák tanulóival szemben a külföldi tanulást illetően, de az alapítványi vagy magán intézmények tanulói is kétszeres eséllyel pályáznak külföldi ösztöndíjra.

A külföldön tanulók néhány szocio-demográfiai jellemzője.

Elsősorban azt vizsgáltam, hogy milyen különbségek találhatók szülők iskolázottsága szerint a külföldön tanultak és nem tanultak között. Az elemzés azt mutatta, hogy nagy az eltérés a különböző iskolai végzettségek tekintetében. A 4. grafikonon látható, hogy a külföldön tanuló diákok jelentős része diplomás szülők gyermeke. Az adatok azt mutatják, hogy egy diplomás szülő gyerekének több mint háromszor akkora az esélye, hogy külföldön tanuljon, mint az érettségizett szülők gyerekének. Ez a különbség ötszörös, ha a szakmunkásiskolát vagy tízszeres, ha a legfeljebb 8 általánost végzett szülőket nézzük.

4. ábra: Külföldön tanulók megoszlása a szülők iskolai végzettsége szerint

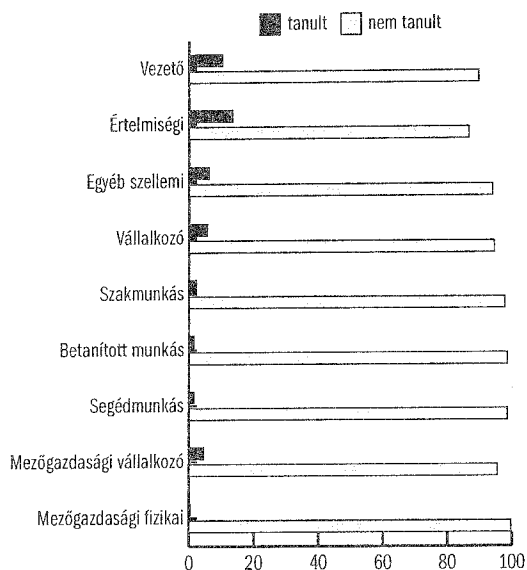
A szülők munkájának típusa is meghatározó tényező a külföldön eltöltött tanulmányi idő tekintetében. A legnagyobb arányban az értelmiségi szülők gyermekei tanultak külföldön. Az adatokat az 5. grafikon mutatja. Az értelmiségi és vezető munkakörben dolgozó apák gyermekeinek több mint ötször akkora az esélye a külföldön tanulásra, mint a munkás származású apák gyermekeinek.

Még az iskolázottságnál is nagyobb különbségek mutatkoznak a család havi nettó bevétele alapján. Látható az is, hogy külföldön tanulni csak az igazán jó anyagi helyzetben lévő családok gyermekei tudnak. Figyelembe véve azt, hogy a legnépszerűbb program

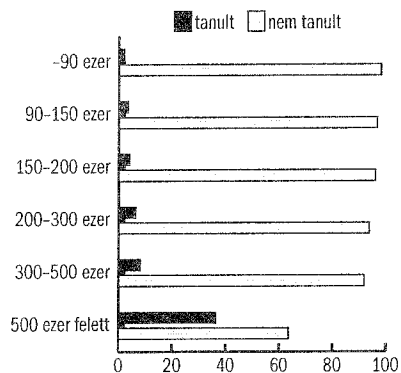

– az Erasmus – nem fedezi az összes költséget, ez nem meglepő állítás. A legélesebb hátrévonat az 500 ezer forintnál több bevétellel rendelkező háztartások esetében található. Ezek alapján azt állíthatjuk, hogy az anyagi helyzet nagyon erősen befolyásolja a külföldi tanulmányokat.

5. ábra: Külföldön tanulók megoszlása az apa munkája szerint

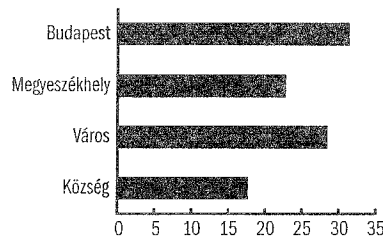

6. ábra: Külföldön tanulók megoszlása a háztartás bevételei szerint

A különböző településtípusokról is eltérő arányban vesznek részt külföldi képzésben a hallgatók. Leginkább a városi – ezen belül is a budapesti – diákoknak van nagyobb esélyük külföldön tanulni. A budapesti diákok kétszer akkora eséllyel jártak külföldön iskolába, mint a városi diákok, sőt négyszer akkora eséllyel, mint a községi diákok. Azonban ha azt nézzük, hogy az összes kint tanult diák közül 31,3 százalék származott Budapestről, és 28,4 százaléka származott városokból már nem ilyen nagy az eltérés, de még így is majdnem kétszeres a budapesti diákok aránya a községi diákokéhoz képest.

7. ábra: Külföldön tanulók megoszlása településtípus szerint

Összességében elmondható, hogy a szocio-demográfiai helyzet igen erőteljesen meghatározza a külföldi oktatási intézménybe való kijutást. *A külföldön tanuló diákok általában budapesti diplomás, értelmiségi vagy vezető állásban dolgozó szülők gyermekei, akik az átlagosnál sokkal jobb anyagi helyzetben vannak.*

A külföldön tanult diákok értékrendszerei

Egy külföldi tanulmányút megváltoztathatja az abban résztvevőket. A megszokott és biztonságos környezetből történő kilépés, olyan tulajdonságokat és képességeket hozhat ki, amelyek talán rejtve maradtak volna a kint eltöltött idő nélkül. Egy más kultúrával való megismerkedés új értékpreferenciákat alakíthat ki. Ezért fontosnak tartom, megvizsgálni, hogy az értékek tekintetében milyen különbségek mutatkoznak a külföldön tanulás szerint.

A következőkben azt vizsgálom, hogy van-e eltérés a külföldön tanult és a külföldön nem tanult diákok között az értékek tekintetében. A kérdőívben szerepelt egy item-sor, ami arra kérdezett rá, hogy melyik érték mennyire fontos a válaszadónak. A válaszokat egy 7-fokú skálán jelölhették be a kérdezettek. Kétmintás független t-próbával összehasonlítottam, mely értékeknél található szignifikáns eltérés a külföldön tanulás szerint. Az eredményeket az 1. táblázat mutatja.

A táblázat azt mutatja, hogy nem sok érték tekintetében lehetett szignifikáns eltérést tapasztalni. Látható azonban, hogy a külföldön tanultak esetében szignifikánsan fontosabb a belső harmónia, érdekes élet, kreativitás, tradíciók tisztelete, változatos élet, igaz barátság. Az, hogy az érdekes élet, változatos élet és kreativitás fontosabb azoknak, akik eltöltöttek külföldön hosszabb időt tanulás céljából érthető, mivel ezek az értékek mind összefüggésben állnak azokkal a tulajdonságokkal, amelyek szükségesek egy külföldi tanulmányút sikerességéhez. Szignifikánsan kevésbé fontos a külföldön tanultaknak a gazdagság, ami azért lehetséges, mert a külföldön tanulók jelentős része jó anyagi helyzetű családból származik, ezért nekik ez természetesnek állapot.

Összességében – mivel kevés értéknél volt szignifikáns eltérés – azt mondhatjuk, hogy az értékek tekintetében nincs nagy eltérés a külföldön tanult és külföldön nem tanult diákok között.

Külföldön tanulás és életesemények

A kérdőívben szerepelt egy olyan kérdéssor is, amely arra kereste a választ, hogy különböző fontos életesemények a kérdezettek hány éves korában történtek meg. Kétmintás független t-próbával hasonlítottam össze az adott életesemény bekövetkeztének átlag életkorait. A 2. táblázat mutatja az eredményeket.

1. táblázat

	Tanult-e külföldön	N	Mean	Sig	Eltérés
Belső harmónia	Nem	7588	4,61	,001	Van
	Igen	335	4,74	,000	
Hatalom	Nem	7586	2,63	,202	Nincs
	Igen	335	2,54	,176	
Szabadság	Nem	7612	4,51	,763	Nincs
	Igen	334	4,52	,758	
Társadalmi rend	Nem	7490	3,75	,925	Nincs
	Igen	332	3,76	,922	
Érdekes élet	Nem	7599	3,88	,000	Van
	Igen	335	4,10	,000	
Udvariasság	Nem	7602	4,35	,075	Nincs
	Igen	335	4,43	,047	
Gazdagság	Nem	7618	3,67	,002	Van
	Igen	335	3,50	,001	
Nemzet szerepe	Nem	7459	3,60	,113	Nincs
	Igen	333	3,70	,117	
Kreativitás	Nem	7459	4,03	,000	Van
	Igen	335	4,31	,000	
Békés világ	Nem	7612	4,65	,095	Nincs
	Igen	335	4,72	,046	
A tradíciók tisztelete	Nem	7478	3,90	,005	Van
	Igen	334	4,05	,003	
Vallásos hit	Nem	7577	2,98	,326	Nincs
	Igen	334	2,91	,353	
Családi biztonság	Nem	7622	4,81	,660	Nincs
	Igen	335	4,80	,657	
Egység a természettel	Nem	7509	4,08	,221	Nincs
	Igen	333	4,14	,214	
Változatos élet	Nem	7604	3,88	,002	Van
	Igen	335	4,05	,001	
Vezetésre és döntésre való jog	Nem	7538	3,73	,052	Nincs
	Igen	334	3,84	,040	
Igaz barátság	Nem	7617	4,68	,016	Van
	Igen	335	4,77	,005	
A szépség világa	Nem	7547	3,83	,475	Nincs
	Igen	334	3,79	,514	
Szerelem/boldogság	Nem	7610	4,76	,205	Nincs
	Igen	335	4,80	,159	

A legtöbb életesemény tekintetében nem volt különbség aszerint, hogy tanult-e a kérdett külföldön vagy sem. Azoknál az életeseményeknél található szignifikáns eltérés, amely az iskolába járással függ össze, mint például az első szakmai végzettség megszerzése, tanulmányok befejezése, teljes állás vállalása. Az előbbieken említett életeseményeknél szignifikánsabban magasabb átlagéletkor figyelhető meg a külföldön tanultak körében. Ez azzal magyarázható, hogy a külföldön tanulók legnagyobb része felsőfokú oktatásban vesz részt. Az „akkor jönni-menni, amikor akarok”, valamint az első szexuális tapasztalat megszerzése életesemény a rövidebb-hosszabb ideig külföldön élő diákoknál a felmérés szerint később következett be, mint itthoni társaik esetében. A legtöbb

életesemény, amely szorosan nem köthető az iskolához, nem mutat szignifikáns eltérést, amely azt jelenti, hogy nincs különbség a többi, vizsgálat alá vont életesemények bekövetkeztének átlagos időpontjában.

2. táblázat

	Volt-e Ön valaha külföldön tanulni?	N	Mean	Sig	Különbség
Önállóan nyári utazást szervezni	nem	2125	18,18	,691	Nincs
	igen	124	18,07	,717	
Akkor jönni-menni, amikor akar	nem	3199	16,45	,037	Van
	igen	143	16,83	,039	
Elköltözni a szülői házból, függetlenül élni	nem	1130	20,59	,072	Nincs
	igen	58	19,83	,044	
Szexuális tapasztalatokat szerezni	nem	2679	16,93	,019	Van
	igen	123	17,33	,027	
Az első szakmai végzettséget megszerezni	nem	2166	18,44	,000	Van
	igen	104	19,72	,000	
Először apa/anya lenni	nem	776	21,96	,196	Nincs
	igen	17	22,96	,148	
Először teljes állást vállalni	nem	2018	19,41	,000	Van
	igen	87	21,25	,000	
Először önálló, saját lakásba költözni	nem	738	22,60	,666	Nincs
	igen	33	22,84	,640	
Először önállóan szórakozni menni	nem	3493	15,76	,930	Nincs
	igen	152	15,77	,939	
Eldönteni, milyen foglalkozása, szakmája lesz	nem	3046	15,44	,121	Nincs
	igen	131	15,78	,145	
Először komoly párkapcsolatot kialakítani	nem	2434	18,19	,274	Nincs
	igen	115	18,44	,303	
Állandó partnerrel együtt élni	nem	1370	20,41	,067	Nincs
	igen	60	21,11	,051	
Befejezni tanulmányait	nem	1451	19,04	,000	Van
	igen	46	22,27	,000	

Összességében megállapítható, hogy a külföldön történő tanulás nagymértékben meghatározott a tanuló szocio-demográfiai helyzete által. Az életesemények és értékek tekintetében nagy különbség nem mutatkozik, azonban az önálló életvitel megtapasztalása, a más kultúrák megismerése, a nyelvtudás, a kialakított kapcsolatok olyan előnyökhöz juttatják a külföldön tanulókat, amelyek szinte behozhatatlan előnyt jelentenek számukra, a csak itthoni képzésben résztvevőkkel szemben.

Tarnay István

A tanítójelöltek szabadidős tevékenységei

Kutatásunk célja, hogy a tanítójelöltek tanítási-tanulási folyamatának, magatartásuk, személyiségvonásaik alakításának-alakulásának folyamatában az értékítéleteik, életmódjuk összetevőjeként számon tartott szabadidős tevékenységeit megismerjük és értékeljük a szocio-ökonómiai jellemzők tükrében.